

נהמרת יצחק

בסייעתא דשמיא | פינחס תשפ"א | גליון מס' 98 שנה ב'

שאו את ראש כל עדת בני ישראל וגו'.

א

פרשה זו, של מנין בני ישראל בסוף ארבעים שנה בהיותם במדבר, נצטוו עליה משה ואלעזר בערבות מואב.

והנה עיין רש"י שבפרשה זו מצינו דבר מיוחד, שאצל השישים וחמש משפחות שנמנו כאן, הקב"ה הטיל שמו עליהם, לפי שהיו האומות מבזים אותם וכו', לפיכך הטיל ה"א מצד זה וי"ד מצד זה, לומר מעיד אני עליהם שהם בני אבותיהם, וזה שמפורש על ידי דוד (תהילים קכ"ב) שבטי י"ה עדות לישראל, השם זה מעיד עליהם לשבטיהם, לפיכך בכלום כתב החנכי הפלואי וכו', ע"כ.

והנה לכאורה צריך ביאור מה ענין עדות זו, ולמי נצרך עדות זו, לכאורה כלפי האומות העדות לא מעולת שהם בין כך טוענים ומבזים אותנו, ואם כדי שאנו נדע ייחוסם של ישראל, הרי זה בין כך כתוב בתורה, ומה שהתורה כתבה (אפילו רק בן פלוני), הרי זה אמת מכיון שכך כתוב בתורה, ואם כן איזה תועלת יש לעדות זו.

ב

כתיב לשאול משפחת השאולי, האור החיים הקשה, לפי מה שאמרו חז"ל, אמר ר' יוחנן חמשה שמות נקראו לו, זמרי וכו' שאול בן הכנענית וגו', והקשה דאם שאול הוא זמרי למה מיוחד הקב"ה שמו על משפחתו, והלא אמרו חז"ל, בפסוק ושם רשעים ירקב, דלא מסקינן בשמייהו, ואין צריך לומר להחתימו בשמו וכו', ויש כאן שתי קושיות, חדא איך קוראים משפחת שאול על שם רשע הא לא מסקינן בשמייהו¹, ועוד קשה מה שהקב"ה החתים שמו על רשע, ועיין שם מה שתירץ שלא הוכה אלא בהיותה עמה ולא אחר כך וכו', וכתב שזה מה שאמרו שאול שהשאל עצמו לעבירה, וידוע הוא דין השאלה שחוזרת בעינה, ע"כ, ולכאורה היינו ששב בתשובה, ומבואר שמכיון ששב בתשובה אין כאן שם רשעים ירקב, ואפשר לקרוא בשמו, עיין ש.

אכן דבר זה עצמו, אם כששב בתשובה מותר לקרוא בשמו, לכאורה תלוי בפלוגתא הראשונים.

איתא ביומא (ל"ח:), מאי ושם רשעים ירקב, אמר ר' אלעזר רקביבות תעלה בשמותם דלא מסקינן בשמייהו וכו', ועיין בתוספות שם דהיכא דיש גם צדיק באותו השם אין על שם זה שם רשעים ירקב, ובתוספות ישנים, ד"ה מעשה בדואג וכו', ואם תאמר למאן דאמר (סנהדרין ק"ד.), אין אברהם מציל את ישמעאל ואית ליה למימר דלא עשה ישמעאל תשובה, ואיך קראו לשם צדיק, ויש לומר דישמעאל הקב"ה קראו כן, ומסקינן בשמו שפיר, הר"ר אלחנן, ע"כ, וכן יש בריטב"א כאן אהך קושיא איך נקרא ישמעאל, שתי תירוצים, או משום שישמעאל עשה תשובה, או משום שהקב"ה קראו כן, עיין שם.

ומבואר דיש שני אופנים להבין איך קוראים ישמעאל הרי רשע היה, או משום שאין

1 ועי' שו"ת מהר"י אסאד (יהודה יעלה) (ח"א או"ח סי' קצ"ט), שבא ליישב הך קוש' איך קראו למשפחת שאול על שמו הא רשע הוה, וכת' שמפני שזה היה לפני ששלמה כתב ספר משלי, ואכתי לא היה איסור לקרוא בשמו, עיין ש, אכן זה צ"ב דעי' יומא (ל"ח:), אמר ליה רבינא מנא הא מילתא דזכר צדיק לברכה וכו', וילפינן מדכתיב אצל אברהם ואברהם היו יהיה לגוי גדול ועצום, הרי שכבר היה נוהג לפני ששלמה כתב ספרו, וצ"ל (כמו שמצינו כמה פעמים בחז"ל) דאף על גב דכתיב אחר כך, מ"מ היה הדין נוהג קודם, והא דכתיב אח"כ אין זה אלא לאסמכיה אקרא, ואם כן גם הך דשם רשע ירקב, היה נוהג גם לפני ששלמה אסמכיה אקרא, וא"כ עדיין קשה איך נקרא משפחת שאול על שם הרשע הא לא מסקי בשמייהו.

פרפראות

השיב את חמתי מעל בני ישראל, (כ"ה י"א).

כתב בעל הטורים השי"ב א"ת חמת"י מע"ל בגימטריא זה"ו א"ת המלא"ך ש"ל א"ף וש"ל חמ"ה, (עם הכולל, 1316), ע"כ, ומבואר שפינחס הסיר את האף והחמה מבני ישראל.

ולכאורה צריך ביאור דבפסוק כאן לא הוזכר אף, דרק חמתי כתיב כאן.

אמנם באמת היה שניהם, אף וחמה, אף נכתב לעיל בסוף פרשת בלק, דשם כתיב ויחר אף ה' בישראל, וכן כתיב וישב חרון אף ה' מישראל, וחמה הוזכר כאן בפרשה.

ואפשר שזה נרמז במה שכתוב כאן א"ת חמתי, פירוש לרבות האף שהוא טפל לחמה.

ויש לבאר הא שהאף הוא טפל לחמה, משום שאף ה' היה משום מעשה העם, כשהלכו לזנות עם בנות מואב, והחמה היה משום מעשה זמרי.

והנה כתיב במשלי (ט"ו א'), מענה רך ישיב חמה ודבר עצב יעלה אף, וביאר הגר"א שאף הוא במחשבה, וזה בתחילת הכעס, וחמה היא המעשה, והיא סוף הכעס, וזהו מענה רך משיב אפילו חמה, שכבר בא לידי מעשה, ודבר עצב יעלה אף, מה שלא היה שם אפילו בתחילה, עיין שם.

וכאן נמי בתחילה, כשהתחילו העם לזנות, העלו האף, ואחר כך במעשה זמרי הביא למעשה לידי חמה, וקנאות פינחס היה בכוחו להשיב אפילו החמה, וכל שכן האף.

והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהנת עולם, (כ"ה י"ג).

ברית כהנת עולם פירש רש"י שעכשיו ניתנה כהונה לפינחס, וכמו ששינונו בזבחים (ק"א:), לא נתכהן פינחס עד שהרגו לזמרי, ע"כ.

והנה איתא במסכת זבחים (ק"ב.), שפינחס היה משוח מלחמה, וכן מתבאר לקמן פרשת מטות, וישלח משה אלף למטה וכו' ואת פינחס בן אלעזר הכהן שהיה משוח מלחמה, ולכאורה יש לומר שמה שנעשה משוח מלחמה זה מידה כנגד מידה, וכמו שפירש רש"י שם שמכיון שהתחיל במצוה שהרג כזבי בת צור, יגמור את המלחמה¹.

ונראה שזה גם כן מרומז כאן בקרא דכתיב לו ולזרעו אחריו, דהנה במסכת יומא (ע"א:) מבואר דמאחריו ילפינן משוח מלחמה שלובש שמונה

1 אכן מה שנעשה משוח מלחמה אז, זה רק לר"ש, עיין ש (ק"א:), ודו"ק.

ומה שפינחס זכה לזה דווקא על ידי שקינא אלוקיו, אפשר לבאר על פי מה דאיתא במדרש, כתיב ויכפר על בני ישראל ללמדך שכל השופך דמם של רשעים כאילו הקריב קרבן, עיין שם, ומבואר שקנאת ה' היא כהבאת קרבן, ואם כן כמו שכשמקריב קרבן צריך שיהא לרצון, ובלי מחשבת פיגול, כך גם מעשה קנאת ה' חייב להיות בלי שום מחשבה אחרת, ומשום הכי יש לומר דלמעשה קנאות צריך דווקא קנאים שאין להם מחשבה אחרת והם יפגעו בו, ומשום הכי אמר משדה לפינחס קריינא דאיגרתא וכו', כי לפינחס לא היה מחשבה אחרת אלא לרצון, וכן יש לומר לגבי משוח מלחמה שגם הוא כעין מקריב קרבן כשהלך למלחמה, וצריך לילך רק במחשבה שעושה לרצון ובלי מחשבה אחרת³.

ושם איש ישראל המכה אשר הכה את המדינית זמרי בן סלוא, (כ"ה י"ד).

ושם איש ישראל פירש רש"י כשם שייחס את הצדיק (פינחס) לשבח, ייחס את הרשע לגנאי, ע"כ.

ולכאורה פירושו כהא דכתיב זכר צדיק לברכה ושם רשעים ירקב, אכן צריך ביאור דתינח אפשר לומר דלברכה מתקיים על ידי שמייחסו לשבח, שמברכים אותו, אבל איך מתקיים ושם רשעים ירקב, על ידי שמזכירו לגנאי, הא איתא במסכת יומא (ל"ח:) דאדרבה שם רשעים ירקב, פירושו שרקביבות תעלה בשמותם, דלא מסקינן בשמייהו, עיין שם, ואם כן אין עניין להזכירו בשמו ולייחסו לגנאי⁴.

ונראה לבאר דהנה איתא במסכת סנהדרין (פ"ב:), דשמו של האיש הישראלי היה שלומיאל בן צורישדי, והא דנקרא זמרי, ובן סלוא, הוא על שם מעשיו, זמרי שנעשה כביצה המוזרת (כמבואר שם בגמרא), ובן סלוא, נקרא על שהסליא (שגרם שיזכרו ויספרו, או שגרם לדקדק, רש"י) עוונות של משפחתו.

והיוצא שהאיש ישראל בעצם לא נקרא כאן על שמו שלו, אלא על שם מעשיו, והשתא מבואר שפיר אמאי נחשב מה שמייחס הרשע לגנאי, כשם רשעים ירקב, שהגנאי הוא שנקרא על שם מעשיו,

(2) או כשממש או כשנשאל, עיי"ש.

(3) ועי' ברמב"ם הל' מלכים פ"ז הט"ו.

(4) ועי' מש"כ בסמוך מהרמב"ם, שהובא במהרש"א.

כאן איסור אלא כל זמן של עשה תשובה, ואם כן אם קראים בשמו בהכרח שעשה תשובה, או משום דשם שהקב"ה נתן, אין אומרים על שם כזה שירקב.

והנה תינח הא דאמרינן שתשובה מועיל לאפקועיה שם רשע, יש להבין שאין כאן רשע, ובפרט לפי מה שכתב הרמב"ם, הובא במהרש"א שם (ד"ה מדאורייתא), שכל עיקר הדין של שם רשעים ירקב, הוא כדי שישוב בתשובה, וזה לשון המהרש"א, כמו שכתב הרמב"ם, בחלק דבר האהוב, הוא לשבח החשובים במעלותם כדי שייטבו מנהגיהם בעיני בני אדם, ולגנות הרעים בפחיתותם כדי שיתגנו פעולתם בעיני בני אדם, והוא ענין הכתוב זכר צדיק לברכה ושם רשעים ירקב, ושינה גבי צדיק שיהיה זכרו לברכה, ולא אמר כן גבי רשעים זכרו לקללה משום דכשמשבחים צדיקים יברך אותם אבל בגנות רשעים אל יקללם אלא שיצפה להם שיעשו תשובה וכדאמרינן פרק קמא דברכות יתמו חטאים ולא חוטאים וכו', עיין שם, ומבואר שזה גופא דלא מסקינן בשמייהו הוא כדי שישובו בתשובה, ואם כן אם שבו בתשובה, הרי הגיע לתכלית הנרצה, ושפיר מסקינן בשמייהו, אבל אם אמרינן שהטעם הוא שהקב"ה נתן השם, צריך ביאור אמאי אף שהוא רשע מסקינן בשמיהו, הא שם רשעים ירקב.

ג

והנה הא דאמרינן דלא מסקינן בשמייהו, מבואר בגמרא שם שזה קיום מה שכתוב ושם רשעים ירקב, ועיין רש"י דלא מסקינן בשמייהו לא יקרא אדם לבנו שם אדם רשע, ע"כ, ומשמע שיש דין מסוים של שם רשעים ירקב, שמתקיים על ידי שאינו קורא לבנו בשם זה, אכן עיין רבינו חננאל שכתב, וזה לשונו, פירוש ושם רשעים ירקב שאין אדם הנקרא בזה השם מצליח, ע"כ, ומשמע דאין בעצם איסור לקרוא בשם רשע, ואין כאן חיוב מסוים שצריך שיתקיים שם רשעים ירקב, רק ששם של רשע אינו מצליח, ולכאורה פליגי בהגדרת (שם רשעים) ירקב, דלפי רש"י צריך שיעשה ויפעל שהשם של הרשע ירקב, וזה על ידי שב ואל תעשה, שאינו קורא בשמו, אכן לפי הרבינו חננאל ירקב זה ממילא היינו ששם של רשע הוא רקוב, ולא שיש איזה חיוב לעשות פעולה שירקב, אלא המציאות של שם רשע הוא רקוב, והיינו שהרשע גרם שהשם הזה יהיה רקוב, ומי שמשתמש בדבר הרקוב אין אותו הדבר מצליח.

ונראה דהנפקא מינה בין הני טעמי, תלוי בשני תירוצי הראשונים דלעיל, אמאי אנו קורים בשם ישמעאל, דאם הטעם הוא משום שעשה תשובה, תינח לפי מה שכתב רש"י, דיש חיוב שידאג שהשם של רשע צריך שירקב, אם כן זה דווקא כל זמן שלא עשה תשובה, אבל אם שב בתשובה הרי אין כאן רשע שצריך להרקיב את שמו, אבל אם הטעם הוא משום שהשם הזה אינו מצליח וכמו שכתב רבנו חננאל, יש לומר שאף על גב שלבסוף עשה תשובה, מכל מקום שם זה אינו מצליח שהרבה זמן היה זה שם של רשע, והשם רקוב².

מצד שני אם הטעם שאפשר לקרוא בשם ישמעאל, משום שהקב"ה נתן את השם תינח לפירוש רבנו חננאל שאין נותנים השם משום ששם של רשע רקוב הוא, יש לומר שאם הקב"ה קראו בו, אי אפשר לומר ששם זה רקוב, שמה שהקב"ה נתן אי אפשר שיתרקב, ושפיר אפשר לקרוא בשם זה, אף אם היה רשע, מכל מקום שם זה יצליח, אבל אם נאמר שיש חיוב מסוים על האדם לדאוג ולפעול ששם של רשע ירקב, לכאורה אין שום נפקא מינה מי נתן השם, הרי זה שם של רשע שיש דין שהאדם יעשה שירקב.

ולפי זה יוצא שהסיבה אמאי אפשר לקרוא ישמעאל תלוי בפירוש ירקב, ודו"ק.

ד

מובא בסידורים (בסוף שמונה עשרה), מה שהובא באליהו רבא סימן קכ"ב, טוב לומר פסוק אחד מן התורה או מהנביאים או מכתובים קודם שיאמר יהיו לרצון³, המתחלת בשמו ומסיימת בשמו, ע"כ.

(2) וכמו שמצינו אצל מנשה שנחשב רשע אפילו שרוב ימיו היה בתשובה, עי' סנהדרין (ק"ג), של"ג שנה שב בתשובה.

(3) הנה מש"כ לפני יהיו לרצון, נראה שאין זה דווקא שם, דלפי האריז"ל אין להפסיק כלל בין למען יחלצון ידיך וכו' ליהיו לרצון וכו', אלא נראה שכל תוספת שמוסיפים היינו דווקא לפני עשה למען שמך וכו' שזה סיום כל סדר התפילה, עי' מש"כ במק"א, ואכ"מ.

ולא בשמו שלו, ומכיון שאינו נזכר בשמו ממילא עולה בו רקביכות.

זמרי בן סלוא, (כ"ה י"ד).

איתא בסוטה (כ"ב:), אמר לה ינאי מלכא לדביתיה (כשמת, אשתו הייתה יראה מן הפרושים וכו', אמר לה) אל תתייראי מן הפרושים (שצדיקים הם) ולא ממי שאינם פרושים, אלא מן הצבועים שדומים לפרושים, שמעשיהם כמעשה זמרי ומבקשים שכר כפינחס, ע"כ, ולכאורה איך יתכן דבר כזה שיעשה כמעשה זמרי שזה מעשה שפל,, ואף על פי כן יבקש שכר כפינחס.

עוד יש להבין מה שהקשה המהרש"א שם דאינו דומה מעשה הצבועים למעשה זמרי, דהא מעשה זמרי היה בגלוי, וכדכתיב ויקרב וכו' לעיני משה ולעיני כל העדה, הרי שעשה העבירה בפרהסיא, ומעשה צבועים הרי הם עושים מעשיהם בסתר, ועוד הקשה אמאי הקיש מעשה הצבועים דווקא לפינחס ולזמרי, עיין שם.

ונראה לבאר שכוונת הדברים היא על מעשה העבירה של זמרי עצמו, שזמרי היה מבקש השכר של פינחס, וביאור הדברים הוא שהרי מן הסתם זמרי הצדיק מעשיו ואמר שיש לו כוונות גדולות במה שעושה, שיש בזה תיקונים גדולים, וטען שהוא אפילו יותר גדול ממשה, שמה תיקון רק ציפורה במה שנשאה והיא הייתה רק ממדין, והוא זמרי יכול "לתקן" גם בנות מואב וכו', וממילא מבקש שכרו של פינחס.

ויש לומר שהצבועים הם בדומה לזה, שעל מעשה זמרי שהם עושים, שזה מעשה עבירה עם כל המשתמע מכך, אומרים שיש להם כוונות גדולות בזה, ואומרים שבכך מתקנים תיקונים, ומעלים החלבנה וכו', ומשום הכי מבקשים על מעשיהם שכר כפינחס, שכאלו עושים בזה רצון שמים, ודבר זה שכיח אפילו כשעושים מעשיהם בפרהסיא, ומשום הכי קאמר לה שמהם דייקא צריכים להיזהר ביותר.

הוא דתן ואבירם קריאי העדה, (כ"ו ט').

בתיבת קריאי העדה יש קרי וכתוב, כתיב קרואי וקרין קריאי.

אמנם לעיל פרשת במדבר, כשמנה הנשיאים כתיב קריאי עם יו"ד, וקרין קרואי עם וא"ו, וזה היפך ממה שנכתב ונקרא כאן, וצריך ביאור חילוף הדברים.

ועיין מה שכתבנו שם לבאר שנשיאי ישראל היה להם שני דברים, (כמבואר בפרשת נשא),

והנה ענין אמירת פסוק זה המתחיל ומסיים בשמו, מובא בהג"ה לרש"י מיכה (ו'), ותושיה יראה שמך, וזה לשונו, מכאן שכל מי שיאמר בכל יום מקרא המתחיל ומסיים כמו שמתחיל ומסיים שמו, התורה מצילתו מגהינום, ע"כ, אכן לא הוזכר שיאמר אותו לפני יהיו לרצון בשמונה עשרה, אך עיין בספר קיצור של"ה (בסופו) שהוא סגולה שלא לשכוח שמו, ויאמר אותו בשמונה עשרה קודם יהיו לרצון בסוף התפילה, ע"כ, עיין שם.

ולכאורה צריך ביאור ענין זה של לא לשכוח שמו, למה שישכח שמו, ומה יעזור שיאמר פסוק שמתחיל ומסיים באותיות כמו שמו, וכן צריך ביאור מה שאומר בתוך שמונה עשרה לפני יהיו לרצון, איך יעשה דבר כזה, שבשביל שהוא אינו רוצה לשכוח יפסוק בשמונה עשרה, הרי אפילו לענות יהא שמיה רבא, אסור להפסיק, (ואף אם כבר אמר יהיו לרצון, מכל מקום אינו מפסיק לשאר דברים), ואיך יפסוק בשביל זה, וצריך ביאור.

ה

איתא בכתבי האריז"ל⁴ שכאשר נולד האדם וקוראים לו אביו ואמו שם אחד העולה בדעתם, אינו באקראי ובהזדמן כי אם הקב"ה משים בפיו השם ההוא המוכרח אל הנשמה ההיא, כמו שכתוב אשר שם שמות בארץ וכו', עיין שם, ולכאורה לפי זה כל אדם שמו בא לו מאת הקב"ה, ולפי הך סברא ששם שהקב"ה נותן לא שייך בו שם רשעים ירקב, אם כן אף פעם לא יתקיים שם רשעים ירקב.

אכן עיין עוד שם בכתבי האריז"ל, שכל אדם יש לו שני שמות אחד שם של קדושה, מה שאביו ואמו נותנים, וכנגדו שם של היצר הרע שנכנס באדם ביום שנולד, ואדם צריך להשיג ולדעת את שמו וכו', ותכלית אדם בחייו להפריד השם של היצר הרע ממנו ושישאר לו רק השם של הקדושה, עיין שם⁵.

ו

והנה לפי המבואר בהאריז"ל שיש שם דקדושה ושם של היצר הרע, ותפקיד האדם בעולמו להכיר שם היצר הרע ולהיפרד ממנו⁶, נראה שיש לבאר שזה ענין הפסוק שאומרים, שאין זה רק סתם אמירת פסוק כדי שיזכור את שמו, אלא נראה שזה תפילה שהקב"ה יעזרנו שיכיר שמו שלו שנרמז בשמו של קדושה, ויבין מזה מה תפקידו שיכול להפריד שם היצר הרע ממנו, וזה בזכות התורה, וכמו שכתב בהג"ה ברש"י שתושיה על ידי התורה יראה שמך, ועל ידי זה ינצל מגינהום, והיינו שלא ישכח את שמו⁷.

ז

ולפי המבואר שיש שני שמות לאדם ועליו לברר מה שמו וכו', נראה לבאר הא דאיתא בברכות (ז:), דמנלן דשמא קגרים, ויליף לה מדכתיב בתהילים (מ"ו) לכו חזו מפעלות ה' אשר שם שמות בארץ אלא תקרי שמות (לשון שממה), אלא שמות, ע"כ.

והנה לכאורה כאן קדריש קרי וכתוב, דקרי שמות מלשון שממה, וכתוב שמות (מלשון שם), והנה כשיש קרי וכתוב דורשים שניהם⁸, וכאן נמי דורש שניהם, שדבר זה אי מה ששם ה' יהיה שממה, או שם של האדם, תלוי באדם עצמו, אם הוא עושה תפקידו ומפריד שם היצר הרע ממנו יהיה לשם עולם, ואם לא יפרידו ישאר גם שמו לשממה.

ואפשר על פי זה לפרש מה שהובא במנחת שי בפרק זה בתהילים, שכתב על פסוק זה

(4) עי' ליקוטי מהר"ח סוף שער מאמרי רז"ל (י"ז ע"ד), ושער הגלגולים הקדמה כ"ב בענין חיבוט הקבר, (כ"ד:).

(5) ועי' מש"כ בביאור הגר"א בתיקוני זו"ח (חזו תשיעאה) (ע"ד ע"א), דמאן דלא ידע בגימטריאות וחשבונות דיליה עתיד לנחתא לשאול וכו', שכל אחד מישראל יש לו שורש וכו', עיי"ש.

(6) ועי' מש"כ בענין חיבוט הקבר.

(7) אכן לפי"ז נראה שאין לומר פסוק זה בשבתות ויו"ט, שהרי מכיון שזה כעין תפילה שמתפלל שיוכל לעשות תפקידו בעולמו, הרי בשבת ויו"ט אין לומר שום בקשות, ודו"ק.

(8) ועי' מש"כ בסמוך בפרפראות, מהגר"א.

לכו חזו מפעלות אלקים, וזה לשונו, זהו אחד מן המקראות הקשים אצלי במקרא, אם כתוב כאן אלקים, אם שם הוי"ה וכו', עיין שם מה שכתב בזה באריכות גדולה, ומביא ראיות לכאן ולכאן, עיין שם.

והנה יש לומר דאלו ואלו דברי אלקים חיים, והיינו אם דורשים שמות לשון שממה, שייך לשון מפעלות אלקים, שזה מלשון מידת הדין, אך אי עשה תפקידו ותיקן מעשיו, ונשאר לו רק השם דקדושה, שפיר שייך כאן לשון מפעלות הוי"ה שזה מלשון מידת הרחמים.

וכן נראה דיש לבאר הא דאיתא ביומא (פ"ג:), דר' מאיר היה מדייק בשמא, אבל רק למיחש בעלמא, עיין שם, והיינו אף על גב דהשם מורה על דבר מסוים מכל מקום תלוי באדם עצמו ובמעשיו, ויכול להפוך את שמו משממה לשם ולתפארת, ודו"ק.

ח

ונראה לפי המבואר השתא דשפיר יש לחלק בין שם שהקב"ה קראו להדיא, שאין בו משום שם רשעים ירקב, לשם שאביו ואמו קוראים אותו, אף שהקב"ה הזמין להם זה השם, דשם שאביו ואמו נותנים לו, אף שזה על פי רוח הקודש, מכל מקום האדם עצמו הוא הקובע מה יהיה עם השם הזה, אם יהיה לשם עולם או חס וחלילה לשממה, והוא הקובע אם יהיה זכר צדיק לברכה, או שם רשעים ירקב, וכנזכר שעל זה מתפלל, שהקב"ה יעזרהו שיוכל לקבוע עצמו לשם עולם.

מה שאין כן שם שהקב"ה קורא אותו, השם הוא שם טוב, ואין השם צריך שום תיקון, וכל מה שיפעל גבר אינו עושה אלא לעצמו, אבל בנוגע להשם אינו יכול לפגוע בו כלל, ודו"ק.

ט

והשתא נראה מבואר שפיר אמאי הוצרך שהקב"ה יעיד על משפחת שאול, ושיחתים שמו על שמות המשפחות של בני ישראל, דמאחר שהקב"ה חותם שמו עליהם, שם זה כבר אינו כשאר שמות שיכול להיות לשממה או לשם עולם, אלא זה שם שהקב"ה קורא לו, ואם זה שם שהקב"ה קורא, השם עצמו הוא טוב, ולא שייך לומר על שם כזה שם רשעים ירקב (כפירוש רבנו חננאל), דשם זה אינו רקוב, אף אם האדם חטא, מכל מקום השם עצמו הקב"ה מעיד עליו שהוא טוב, ושפיר אפשר לקרוא בשם זה.

י

והיוצא שמה שנקרא משפחת זמרי על שמו לשאול משפחת השאולי, לפי פירוש רש"י צריך לומר שזמרי עשה תשובה וכמו שכתב האור החיים, ולפי פירוש הרבנו חננאל צריך לומר שמאחר שהקב"ה חתם שמו על השם, אם כן בהכרח שאף שזמרי היה רשע, מכל מקום השם עצמו אי אפשר שיתרקב.

והשתא נמי מתבאר מה ענין העדות שהקב"ה מעיד, ולמי הוא מעיד, כביכול הקב"ה מעיד על השם עצמו שזה שם ממנו יתברך.

חדא שהיו שוטרים במצרים והוכו על בני ישראל, ועוד שהם העומדים על הפקודים, ועיין שם שביארנו שנקראים קריאי העדה על שם מה שהיו שוטרים במצרים, וקרואי העדה על שם שעמדו על הפקודים, עיין שם.

והנה בדקדוק הלשון עצמו קרואי הוא לשון יחיד, וקריאי הוא לשון רבים.

והנה כתב הגר"א שכשיש קרי וכתוב, השורש הוא הכתיב והלמעשה הוא הקרי, ויש לבאר דהיינו השורש פירוש אם זה לשון יחיד או לשון רבים, וזה תלוי בכתיב, אבל הלמעשה, למה נקראים קרואי או קריאי, אי משום שהיו שוטרים שהוכו במצרים, או שעמדו על הפקודים, שזה הלמעשה, זה תלוי בקריאה, ודו"ק.

ואם כן יש לומר כאן אצל דתן ואבירם, השורש הוא שהיו יחידים שנידונים כאן בפני עצמם, ולא על שם כלל ישראל, ושפיר שייך לכתוב קרואי, אבל לגבי הלמעשה, אמאי נחשבים חשובים זה היה משום שדתן ואבירם היו שוטרים במצרים, ואם כן שייך לקרות דווקא קריאי העדה, שרק זה היה החשיבות שלהם, ומדויק מאד מה שכאן כתיב להיפך מהנשיאים כשבאו לפקוד את העם.

כולל ערב

זכרון משה מתים הלוי

מעומקא דליבא נשגד כוס של ברכה

לידידנו מחשובי האברכים היושבים בבית

ה' בלילות, יגע ועמל בעסק התורה ה"ה

הרב דוד יהודה ריבלין שליט"א

עם הולדת בנו ני"ז במזל טוב.

ולחמיו נשיא בוללנו שליט"א

יעזור ה' ויראו נחת ואושר כל הימים, ויזכו

לגדלו לתורה ולחופה ולמעשים טובים.

מאחלים

בני החבורה הרב משה רוטנברג

ראש הכולל

ברכת מזל טוב

להאברך החשוב יגע ועמל בתורה, ממשכימי קום לעסוק בתורה וממאחרי שבת

לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, חוט של חסד משוך על פניו,

הרב דוד יהודה ריבלין שליט"א

ולחותנו דבינו ראש הישיבה שליט"א

לרגל הולדת הבן/הנכד

יתן ה' ויזכו לגדלו לתורה לחוסה ולמעשים טובים לתפארת המשפחה.

בני הישיבה

הגליון השבוע נתרם לע"נ

ר' יהודה בן אהרן ז"ל

נלב"ע כ"ג תמוז ת. נ. ב. ה.